

Budovu Muzea historie zubního lékařství v saském městě Zschadras dekoruje pojízdná zubní ambulance ze sedmdesátých let 20. století.

reportáž

FAMÓZNÍ MUZEUM ZUBNÍHO LÉKAŘSTVÍ NA VRCHOLKU MULDENTALU

Genius loci malého saského městečka Zschadras, které najdete jižně od spojnice Drážďan a Lipska, prolíná tamní krajinou téměř manifestačně. Pro našince už název oblasti údolí (německy das Tal), kterou protéká řeka Mulda pramenící v Krušných horách, lze snadno vnímat jako složené slovo ze dvou typicky zdravotnických pojmů: MUL a DENTAL. Ovšemže tato efektní hříčka se slovy rychle vyprchá. Naši pozornost však o to více upoutá fakt, že Dentalhistorisches Museum, tedy Muzeum historie zubního lékařství, vévodí oblasti Muldental z nejvyššího bodu náhorní plošiny obce Zschadras. Pozoruhodné!

Andreas Haesler (uprostřed fotografie) nám vypráví příběh zřejmě největší sbírky tohoto druhu v Evropě. Za ním dr. Hans-Rainer Fischer.

Moje návštěva v zschadrasckém muzeu začala prohlídkou depozitářů. V nich je 99 % sbírkových předmětů, včetně tohoto štítu.

Nicméně ti, kteří potřebují opravdu pádný důkaz, necht' prosím vezmou na vědomí, že v pár kilometrech vzdálené Mittweidě byla už téměř před pültisíciletím, v roce 1530, vytištěna nejstarší knížečka z oboru zubního lékařství (Arzney Buchlein: Wider allerlei Krancheyten und Gebrechen der Zeen), jakási středověká bible oboru léčení chorob zubů, nesčetněkrát vydaná v dalších reedicích.

Stále vám to nestačí? Triumfujme tedy informací, že kousek odtud, východním směrem, v Waldheimu, bylo v roce 1852 vynalezeno zubní mýdlo. Předchůdce dnešních zubních past. V této Mekce ústní hygieny dnes také bydlí i můj průvodce a tlumočník, někdejší student stomatologie na olomoucké univerzitě, dr. Hans-Rainer Fischer.

To vše byla ovšem jen předehera, pianissimo, k něčemu, co lze slovy jen těžko popsat. Proto jsme sáhli k fotografiím. Samozřejmě symfonie se naplno rozezní, když muzeum sami navštívíte. Máloco lze bez rozpaků tak vřele doporučit.

Duší sbírky a muzea je nenápadný chlapík, zubní technik provozující poměrně velkou zubní laboratoř, ale hlavně nevídaný nadšenec pro sběratelství – Andreas Haesler.

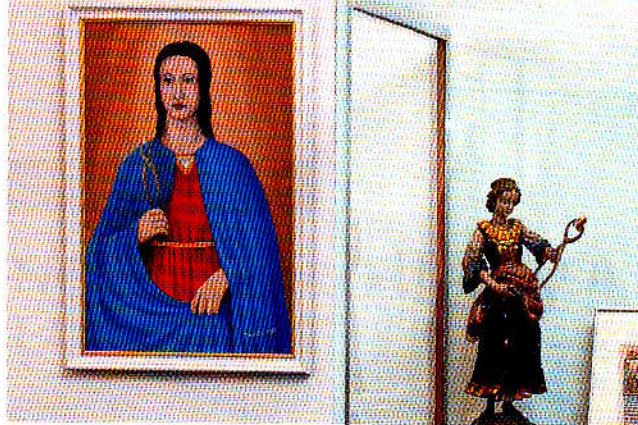
Do shromažďování předmětů všeho druhu, od reklamních letáků dentálních firem až po pojízdné zubní ordinace, se pustil v roce 1999. Po několikaměsíčním váhání, jak naložit s rozrůstající se sbírkou, se obětoval a sám začal organizovat projekt, jehož rozměry se pokusím aspoň načrtnout.

Zubařské křeslo pocházející z Berlína (výrobce zatím neznámý) z roku 1910 umožňovalo díky polohování pacienta i chirurgické zákroky.

Dentální hygiena a její propagace tvoří jednu z významných kapitol sbírky.

V této místnosti je soustředěno kompletní vybavení dílny na opravu unitů (Dental-Depot Friedrich Pflingsten). Unikátní kolekce.

Sv. Apolena je zde v mnoha podobách, dvourozměrně i trojrozměrné artefakty můžete vychutnávat už přímo v expozici muzea.

Několik ordinací tvoří opěrné body výstavy. Včetně téhle z osmdesátých let 19. století, využitě i jako dekorace pro film Buddenbrookovi podle románové předlohy Thomase Manna.

Vlastní muzeum je součástí rozlehlého nemocničního areálu o výměře cca 9000 m², který vznikl už na přelomu 19. a 20. století. Tehdy na svou dobu moderní psychiatrická léčebna, posléze – a vlastně dodnes – zařízení, které poskytovalo prostor i pro léčbu jiných chorob, zejména plicních. Pozor! Jen muzeum sestává ze ČTYR velkých budov (quadriga dentaria). Veřejně přístupná expozice se rozprostírá v jedné z nich na ploše zhruba 250 m². V domě o pár desítek metrů vedle najdete depozitář, v další budově se chystá vědecká knihovna. Čtvrtá budova bude adaptována na penzion zejména pro návštěvníky sbírek. K těmto stavbám přináší ještě pár menších objektů...

Fascinující zážitek přináší zejména nahlédnutí do zatím syrové sbírky pouze shromážděných exponátů. Zažil jsem surrealistické prodírání se místností s desítkami křesel, unitů, rentgenů a dalšího všeho možného, které připomínalo spíše scénu z filmu Luise Buñuela, než všednodenní dotýkání se skutečného světa. Ta místnost pochopitelně nebyla jediná. Andreas Haesler tiše poznamenal, že zatím shromáždil zhruba dvě stě různých soukromých a firemních sbírek, a to nejen z Německa, ale i z různých koutů po celém světě. Zatím se mu nepodařilo připojit třeba berlínskou sbírku zvučného jména Proskauer-Witt-Sammlung, ale myslím si, že to se změní...

Detailní popis všeho, co jsem zde viděl, se vymyká nejen rozsahu tohoto textu, ale také mému prvotnímu ponětí o možných hodnotách a vrcholech sbír-

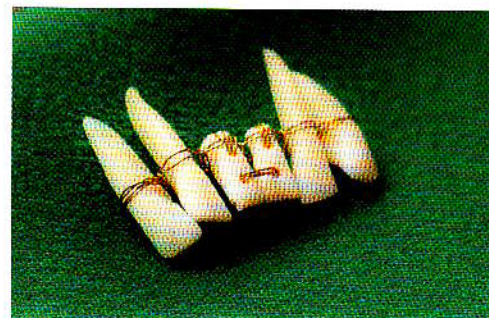
ky. Takže teď zatím jen povrchně, v rovině prvního dojmu...

Vlastní muzeum, uspořádané spíše tematicky, s důrazem na oslovení návštěvníka, předkládá komplexní pohled na obor zubního lékařství, nejen v oblasti přístrojů a zařízení z různých období, ale i v exkurzích do témat dentální hygieny, oblasti zubní laboratoře či práce zubních techniků v různých epochách. Nechybí přírodopisný vstup evolučního přehledu o vývoji zubů, expozice ovšem nešetří ani speciálními prezentacemi klíčových osobností oboru, stejně jako přehlídkou úsměvných exponátů z oblasti života studentů stomatologie, nebo ukázkou nejrůznějších „artefaktů“, počínaje krušnohorskými „kouřícími“ panáčky, přes sbírku cedulí zubních lékařů až třeba po reprodukce odznáček – reklamních předmětů dentálních firem. Ozdobu tvoří několik uměleckých prací na téma sv. Apolena či výkonů zubních lékařů a jejich barbírských a dalších předchůdců. Expozice upoutá i výtvarným pojetím a prezentací designových skvostů, z nichž alespoň nepatrný fragment přinášíme na fotografiích.

Milí čtenáři. Kochejte se v tomto okamžiku malou obrazovou galerií, kterou vám přinášíme. O saském dentálním výletu však začněte přemýšlet dřív, než vám tento tajný tip sejde z očí a z myslí. Skutečně to stojí za návštěvu.

Poznámka: Detailní informace najdete na www.dentalmuseum.eu

Připravil PhDr. Ladislav Šolc

Chybějící zuby nahrazovali staří Féničané 2500 let př. n. l. touto náhradou, původně vyráběnou ze zubů otroků – a ze zlata (exponát je napodobenina).

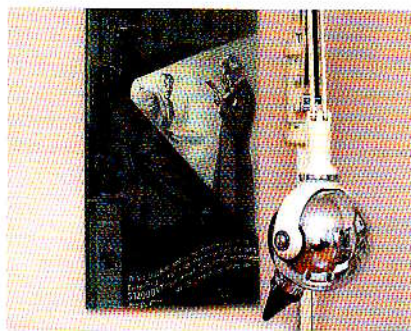
Mamutí stolička je součástí přehlídky hlavních etap evolučního vývoje až k lidskému zubu.

PODĚKOVÁNÍ: Autor děkuje za vlídné přijetí v Zschadrossi a spolupráci na této reportáži panu Andreasi Haeslerovi a dr. Hansi-Raineru Fischerovi.

Zpestřením expozice jsou také tyto kultovní masky z Asie.

Rentgenových přístrojů zde najdete desítky. Vystaven je ovšem ten nejvíc nablýskaný...

Mezi exponáty objevujete také osobnosti zubního lékařství – včetně legendárního „praprotetika“ Philippa Pfaffa.

Übersetzung eines Artikels aus der Monatszeitschrift der Tschechischen Zahnärztekammer Prag Nr. 5/2011 S. 108-109

Famoses Museum der Zahnheilkunde hoch über dem Muldental

Der Genius loci der sächsischen Gemeinde Zschadras, südlich der Verbindungslinie Dresden – Leipzig zu finden, legt sich über die dortige Gegend. Unsreiner erkennt schnell im Muldental (die Zwickauer Mulde entspringt im Erzgebirge) zwei typische Begriffe der Medizin: Mull und Dental. Diese Wortspielerei verliert sich augenblicklich, unsere Aufmerksamkeit wird durch das Dentalhistorische Museum gefesselt, welches über das Hochplateau des Muldentals herrscht. Bemerkenswert!

Diejenigen, die noch weitere Gründe brauchen, nehmen bitte zur Kenntnis, daß im wenige Kilometer entfernten Mittweida vor fast einem halben Jahrtausend im Jahre 1530 das älteste zahnmedizinische Lehrbuch gedruckt wurde (Arzney Buchlein: Wider allerlei Krancheyten und Gebrechen der Zeen), sozusagen als mittelalterliche Bibel des Faches, später unzählige Male neu aufgelegt.

Das reicht Ihnen immer noch nicht? Wir triumphieren mit der Information, daß im in östlicher Richtung nahegelegenen Waldheim im Jahre 1852 die Zahnseife, die Vorgängerin unserer heutigen Zahnpasten, erfunden wurde. In diesem Mekka der Mundhygiene wohnt heute auch mein Begleiter und Übersetzer, der ehemalige Zahnmedizinstudent an der Universität Olomouc, Dr. Hans-Rainer Fischer.

Das alles war nur ein Vorspiel, pianissimo, zu einer Sache, die sich mit Worten kaum beschreiben läßt, deshalb die reiche Bebilderung. Selbstverständlich erklingt die Symphonie erst dann mit voller Wucht, wenn Sie das Museum selbst besuchen. Nur selten kann man etwas so gänzlich ohne Zweifel empfehlen.

Seele der Sammlung und des Museums ist ein unauffälliger Herr, Zahntechniker und Betreiber eines relativ großen Zahntechnischen Labors, aber hauptsächlich ein enthusiastischer und begeisterter Sammler – **Andreas Haesler**.

In das Sammeln von Gegenständen unterschiedlichster Art, von Reklameschriften dentaler Hersteller bis zur mobilen Zahnarztpraxis, stürzte er sich im Jahre 1999. Nach mehrmonatigem Abwägen, wie er mit der immer stärker wachsenden Sammlung umgehen soll, beschritt er einen opferreichen Weg und begann selbst sein Projekt zu organisieren, dessen Umfang ich hier höchstens skizzieren kann.

Das eigentliche Museum liegt in einem ausgedehnten Krankenhausareal, welches zur vorletzten Jahrhundertwende entstand, und mißt ca. 9000 m². Damals begann man hier mit einer für die Zeit modernen psychiatrischen Heilanstalt, bis heute in Betrieb und es kamen weitere Krankheitsbilder dazu (Lungenheilanstalt). Vorsicht! Nur das Museum besteht aus vier größeren Gebäuden (Quadrige dentaria). In einem dehnt sich die öffentlich zugängliche Ausstellung auf ca. 250 m² aus. Ein paar Meter weiter im nächsten befindet sich das Depot, ein weiteres wird eine wissenschaftliche Bibliothek beherbergen, das vierte zur Pension für zukünftige Gäste umgebaut. Einige kleinere weitere Objekte gehören noch dazu...

Ein faszinierendes Erlebnis vermittelt ein Blick in die noch rohe Sammlung nur so aufgestellter Exponate. Ich erlebte ein surrealistisches Wandeln durch einen Raum voller Behandlungsstühle, Einheiten, Röntgengeräte und weiterer aller möglichen Dinge, was mich eher an eine Filmszene von Luis Brnel erinnerte als an den alltäglichen Bezug zur realen Welt. Dieser Raum war natürlich nicht der einzige. Andreas Haesler fügte leise hinzu, daß er etwa 200 verschiedenster privater und Firmensammlungen übernommen hat, und das nicht nur aus Deutschland, sondern weltweit. Bisher ist es ihm noch nicht gelungen, die berühmte Berliner Sammlung Proskauer – Witt einzugliedern, aber ich denke, das kann sich noch ändern...

Eine detaillierte Beschreibung all dessen, was ich hier sehen konnte, würde nicht nur den Rahmen dieses Textes sprengen, aber auch meine ersten ordnenden Gedanken über Werte und herausragende Besonderheiten. So schürfe ich nur ganz an der Oberfläche, in der Ebene des ersten Eindrucks...

Das eigentliche Museum, eher themengebunden aufgebaut mit der Gewichtung den allgemeinen Besucher anzusprechen, vermittelt einen komplexen Überblick über die Zahnmedizin nicht nur mit Gerätschaften und Einrichtungen, sondern auch mit Exkursen in die Zahntechnik oder Mundhygiene verschiedener Epochen. Weder fehlt der evolutionäre Einstieg in die Entwicklung der Zähne, noch die Darstellung von Schlüsselpersonlichkeiten des Faches, oder lustige Exponate aus dem Studentenleben, gar die Präsentation von ver-

schiedenen „Artefakten“ angefangen bei erzgebirgischen Räuchermännchen über Praxisschilder bis hin zu Reklameansteckern dentaler Hersteller. Eine Zierde sind einige künstlerische Arbeiten zum Thema Hl. Apollonia oder die Ausstellung zahnärztlicher Arbeiten, bzw. jener von Barbieren oder anderer Vorgänger. Die Exposition fesselt auch durch ihre Anlage, gestalterische Präsentation und Design, wovon wir einige unbedeutende Fragmente auf den Fotografien vermitteln können.

Liebe Leser, lassen Sie die kleine Bildergalerie auf sich wirken, überdenken und planen Sie einen Ausflug nach Sachsen noch ehe sich Ihnen der Geheimtip aus den Augen und Gedanken verliert. Ein Besuch lohnt sich.

Anmerkung: Detaillierte Informationen unter www.dentalmuseum.eu

Text: Dr. Ladislav Solc

Übersetzung ohne Bildunterschriften Dr. Hans-Rainer Fischer